

Innst. S. nr. 166

(2000-2001)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om styrt valg i 4. studieåret i allmennlærerutdanningen

St.meld. nr. 21 (2000-2001)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Departementet går i meldingen inn for at det likevel ikke skal legges bindinger på studentenes valgfrihet i det siste året av allmennlærerutdanningen, slik et flertall på Stortinget forutsatte under behandlingen av ny hovedmodell for denne utdanningen, jf. Innst. S. nr. 285 (1996-1997). Såkalt styrt valg er aktuelt fra høsten 2001 da det første studentkullet utdannet etter ny modell starter sitt 4. studieår.

Den nye modellen for allmennlærerutdanningen ga ikke plass til engelsk innenfor obligatoriske fag. Man valgte da den løsning at studenter som tar 10 + 10 vekt-tall siste år, vil måtte velge engelsk som det ene faget. Departementet har tidligere varslet at det ville følge konsekvensene av styrt valg, og Stortinget vedtok i den forbindelse å be om en nødvendig vurdering av lærer-utdanningen, jf. Innst. S. nr. 120 (1999-2000).

Departementet vil legge fram en melding om lærer-utdanning i 2002. Grunnlaget vil være en evaluering av førskole- og allmennlærerutdanning og praktisk-peda-gogisk utdanning som Norgesnettrådet er bedt om å organisere i 2001, samt behandlingen av Mjøsutvalgets innstilling.

Departementet anfører flere begrunnelser for ikke å gjennomføre styrt valg. En kartlegging tyder på at det ikke vil styrke engelskfaget slik hensikten var. Ordningen kan på sikt være med på å redusere høgskolenes tilbud, og dermed valgmulighetene i fordypningsåret og videreutdanningstilbudet. Fagmiljøer kan bli nedbygd. Dette vil særlig ramme samfunnsfag, praktiske og esteti-ske fag og naturfag.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeider-partiet, lederen Ranveig Frøiland, Sig-vald Oppebøen Hansen, Synnøve Kongle-voll, Rune E. Kristiansen, Rikke Lind og

Tomas Norvoll, fra Kristelig Folkeparti, Arne Lyngstad og Elsa Skarbøvik, fra Fremskrittspartiet, Ursula Evje og Ulf Erik Knudsen, fra Høyre, Inge Lønning og Petter Løvik, fra Senterpartiet, Marit Tingelstad, fra Sosialistisk Venstreparti, Rolf Reikvam, og fra Venstre, Odd Einar Dørum, viser til at departementet i meldingen fore-slår ikke å innføre styrt valg av engelsk i 4. studieår i allmennlærerutdanningen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, slutter seg til dette forslaget. Flertallet mener at en oppheving av det styrte valget ikke må medføre at det skapes en oppfat-ning om at engelsk ikke lenger skal være viktig i utdan-ningen av lærere. Flertallet vil derfor at en følger utviklingen vedrørende valg av engelsk for å se om opphevingen av det styrte valget gir uheldig lav priori-tering av engelsk. Her bør det spesielt vektlegges at engelsk er obligatorisk for alle barn fra 1. klasse.

Flertallet viser ellers til at departementet vil legge frem en melding om lærerutdanningen i 2002.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil peke på at det er flere områder innenfor lærerutdanningen som har behov for en økt grad av for-dypning. Real-fag kan nevnes som eksempel. For å gi en basis for disse fagene på et så tidlig stadium i barnas opplæring som mulig, vil det være viktig å gi barn et faglig godt utgangspunkt. Dette kan bety at en bør være mer åpen for en spesialisering også blant allmennlæ-terne, som igjen vil måtte få betydning for hvilke lærere som underviser i de forskjellige fag.

Behovet for forebygging og håndtering av mobbing og vold er et område som i sterkere grad må vektlegges i utdanningen fordi de fleste lærerne i dag vil møte disse utfordringene umiddelbart etter endt utdanning.

På samme måte må det gis en lærerutdanning som ivaretar hensynet til det faktum at et stort antall barn ikke kan lese og skrive på en tilfredsstillende måte når de går ut av grunnskolen.

Disse medlemmer ser det som viktig at den varslede meldingen om lærerutdanning ikke blir svekket ved at en legger frem bruddstykker som for eksempel egne meldinger om ulike fag.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at avvikling av styrt valg vil styrke den faglige delen av lærerutdanningen. Den enkelte student vil stå friere til å sette sammen fagkombinasjoner og til å velge faglig fordypning. For høyskolene betyr det større frihet til å velge faglig profil. Dagens ordning innebærer at alle høyskoler må ha et faglig tungt engelskmiljø. Dette medlem mener at avvikling av ordningen med styrt valg vil stimulere skolene til å velge sin faglige profil. En slik profilering vil samlet sett styrke den faglige delen av lærerutdanningen. Dette medlem antar at dette vil gjøre lærerutdanningen mer attraktiv.

Dette medlem viser til at på de ulike nivå og fag i grunnskolen er andelen lærere som mangler utdanning i faget stort. 67 pst. av lærerne som underviser i engelsk på småskoletrinnet mangler godkjent utdanning i faget.

Dette medlem viser til at førskolelærere som tar 1 års tilleggsutdanning blir godkjent for å undervise på småskoletrinnet. Tilleggsutdanningen består av 20 vekttall pedagogisk arbeid på småskoletrinnet. Grunntutdanningen for førskolelærere omfatter pedagogiske arbeid for småbarn. Tilleggsutdanningen blir derfor lett en gjentakelse av grunntutdanningen. Dette medlem mener derfor at tilleggskompetansen må være en kombinasjon av fag rettet mot småskoletrinnet og pedagogikk.

En modell kan være 10 vekttall praktisk pedagogisk arbeid med hovedvekt på skrive-, lese- og regneopplæring kombinert med 10 vekttall fag for småskoletrinnet. En slik modell vil styrke den faglige delen av lærerutdanningen samtidig som en unngår gjentakelse av grunntutdanningen. En viktig effekt blir dessuten at flere lærere på småskoletrinnet vil få utdanning i fagene de skal undervise i. Dette medlem mener departementet snarest bør åpne for søknader om forsøk med slike modeller.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen endre innholdet i 4. året i lærerutdanningen for førskolelærere og at det snarest åpnes for forsøk for eksempel med en modell med 10 vekttall praktisk pedagogikk for småskoletrinnet og 10 vekttall til fag for småskoletrinnet."

Dette medlem viser til at dagens lærerutdanning som ble iverksatt 1998, er strekt preget av obligatoriske fag. Av 80 vekttall som inngår i den fireårige lærerutdanningen, kan studentene kun velge 10 vekt-

tall fritt. De tre første årene av utdanningen består av 7 ulike fagområder som hver er tildelt 10 eller 5 vekttall. Først i det fjerde studieåret kan studentene velge to 10-vektallsenheter hvorav ett må være engelsk, eller en 20-tallsenhet. Det som først og fremst kjennetegner lærerutdanningen er at den er sterkt sentralstyrt. Dette medlem mener dette er en svakhet. I tillegg er det en åpenbar svakhet at den i liten grad gir rom for faglig eller pedagogisk fordypning. Sju obligatoriske fag innenfor en tidsramme på tre år gir ikke åpning for fordypning og refleksjon. Rammeplanen for lærerutdanning gir minimal valgfrihet og studieløpet blir styrt av planer med referanser til forpliktende fellesstoff i grunnskolen.

Dette medlem mener at allmennlærerutdanningen må organiseres slik at studentene gjennom valg av studieenheter kvalifiseres for alle typer oppgaver for alle trinn i grunnskolen. Dette innebærer at allmennlærerutdanningen faglig må bygges rundt skolefagene.

Dette medlem mener at ordningen med obligatoriske fag bør reduseres, alternativt tas bort. Alternativt bør antall obligatoriske fag reduseres. Så lenge en opprettholder kravet om skolefag, vil den enkelte student sette sammen en utdanning som er tilpasset skolens krav. Dette medlem mener det er to helt grunnleggende fordeler med en slik modell. Den enkelte student vil stå friere til å velge fag og fordypning, noe som vil gjøre studiet mer utfordrende og spennende. Utdanningsinstitusjonene vil kunne bygge opp ulike faglige profiler som samlet vil styrke lærerutdanningen. Dette medlem antar at dette også på lengre sikt vil føre til at andelen lærere med utdanning i fagene de underviser i, vil gå opp.

Dette medlem foreslår følgende:

"Stortinget ber Regjeringen utforme en lærerutdanning med større frihet til den enkelte student til å velge fag og faglig fordypning. Høyskoler gis allerede fra høsten 2001 anledning til å prøve ut ulike modeller med større valgfrihet."

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre vil ikke nå avvike ordningen med styrt valg i 4. studieår i allmennlærerutdanningen som ble innført ved reformen i 1998.

Disse medlemmer er innstilt på en samlet gjennomgang av allmennlærerutdanningen og førskolelærerutdanningen i forbindelse med saken som er bebudet i 2002, og vil derfor ikke nå ta for seg er del av den helhet som da må vurderes. Disse medlemmer er innstilt på å vurdere en differensiert allmennlærerutdanning.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at det er varslet en ny og gjennomgripende vurdering av lærerutdannelsen. Denne gjennomgangen er varslet i 2002. Disse medlemmer er glad for at hele lærerutdannelsen tas opp til ny vurdering, og minner

om at Høyre flere ganger har understreket behovet for å foreta omlegginger med sikte på å styrke lærernes fagkompetanse. Høyre har siden omleggingen av allmennlærerutdannelsen i 1997 stadig fremmet forslag med sikte på å få til større grad av differensiering innrettet mot de ulike aldersgrupper elever. Disse forslagene er jevnlig blitt nedstemt, men disse medlemmer merker seg med tilfredshet at tanken om differensiering av allmennlærerutdannelsen synes å vinne bredere støtte enn tidligere. Disse medlemmer viser f.eks. til at Lærerforbundet i brev til komiteen (20. februar 2001) gir uttrykk for følgende syn:

"Lærerforbundet vil ha en differensiert modell for allmennlærerutdanning, som vert bygd opp kring fag innafor same fagområde og som er retta inn mot småskule- og mellomsteget eller mellom- og ungdomsteget. En slik organisering av studiet vil kunne møte dei behova som skulen har på ein betre måte enn utdanninga gjer no. Dette bør vere hovudspørsmålet ved fornyinga av allmennlærerutdanninga i 2002."

Disse medlemmer mener at dagens krav til allmennlærerkompetanse bidrar til fagtrengsel og manglende faglig fordypning i lærerutdannelsen. Dette hovedproblemet blir ikke løst - eller påvirket i positiv retning - gjennom Regjeringens forslag om å oppheve såkalt styrt valg i fjerde år av allmennlærerutdannelsen. Det synes lite hensiktsmessig å vurdere ordningen med styrt valg løsrevet fra den totale gjennomgangen av allmennlærerutdannelsen. Disse medlemmer legger også vekt på uttalelsen fra Nasjonalt fagråd for engelsk. Fagrådet advarer mot Regjeringens forslag og sier bl.a. (i brev til komiteen 17. januar 2001):

"Det har lenge vært erkjent at kompetansen blant norske engelsklærere er nesten katastrofalt lav, og at den stadig blir dårligere. Dette må lærerutdanningen ta sin store del av ansvaret for. Det er også en kjensgjerning at det styrte valget var et lite forsøk på å hjelpe faget i riktig retning. Denne hjelpen ønsker en nå å

trekke tilbake uten at det har foretatt noen som helst vurdering av hva dette betyr for den videre utviklingen."

Disse medlemmer ønsker ikke å være med på å svekke engelskfagets plass i allmennlærerutdannelsen, og går imot Regjeringens forslag.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen endre innholdet i 4. året i lærerutdanningen for førskolelærere og at det snarest åpnes for forsøk for eksempel med en modell med 10 vekttall praktisk pedagogikk for småskoletrinnet og 10 vekttall til fag for småskoletrinnet.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen utforme en lærerutdanning med større frihet til den enkelte student til å velge fag og faglig fordypning. Høgskoler gis allerede fra høsten 2001 anledning til å prøve ut ulike modeller med større valgfrihet.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

St.meld. nr. 21 (2000-2001) - om styrt valg i 4. studieåret i allmennlærerutdanningen - vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 6. mars 2001

Ranveig Frøiland
leder

Ursula Evje
ordfører

Rune E. Kristiansen
sekretær